

Nino Rota

U prosincu ove godine *Nino Rota* bi navršio 68 godina, koliko mu ih, vidjevši ga ili čuvši, nikako ne bismo dali. Ni izgledom, ni riječju, ni držanjem nije pokazivao životnu dosadu niti je sam djelovao dosadno. Gotovo bi se moglo reći da je terorizirao sama sebe nastojanjem da ničim i nikome ne dosađuje.

Kada je talijanska i svjetska javnost saznala za posve neočekivanu smrt *Nina Rote*, 11. travnja 1979., bila je uistinu zatečena. Ta to je nemoguće, govorilo se. Nikada nije bio bolestan, nije bio star a bio je mladolika izgleda i držanja tako da su ga mnogi nazvali »dječak — fanciullo«. Podlegao je srčanom udaru. Bio je vrlo poznat, famozan, ali nikada nije dopustio da ga slava reflektorskih zraka ili novinskih kronika okruni i zarobi. Držimo posve sigurnim da nijedna redakcija nije imala pripremljen komemorativni članak, kako je to inače običaj za ljude takva formata. Vrlo duhovito je napisao jedan talijanski novinar: »Dakle, još uvijek i u Italiji, u godini djeteta, umiru 'dječaci — fanciulli'. Jer ne samo da je izgledom i držanjem bio »fanciullo« nego bismo mogli definirati i njegovu glazbu. Ima u njoj nečeg »djetinjastog i nevinog« u najplemenitijem značenju tih riječi. Ne u smislu, kako se to kaže, npr., za Mozarta, Schuberta i Pergolesia, genije koji su potpuno asimilirali glazbeni jezik svoje epohe i onda ga uz digli i oplemenili do kraja. »Nevinost« *Nina Rote* stoji u nečem drugom. Živio je u vremenu u kojem je umjetnost tona — i zvuka općenito — doživjela najtemeljitije promjene, upravo perturbacije. Sudbina ga je postavila na raskrižje na kojemu su se mimoilazili i sukobljavali ljudi, tendencije, znanja, zvanja i zahtjevi: Schoenberg i dodekafonijska sintaksa, Stravinski i neoklasicizam, teorija i praksa razbijanja tonalnog sustava, polemike oko umjetnosti politički angažirane, zatim, tu su toliki »povratci« gregorijanskom koralu, Bachu, čak i na *ars nova* iz XIII. stoljeća; živio je u vremenu u kojem je tržište »šizma« između *musica leggera* i *musica seria* izgledala neizbježnom, potpunom i neizlječivom. U svemu tome Rota je znao živjeti kao da, na kraju krajeva, niti ne postoji, znao je raditi, znao je skladati.

Bio je, dakle, čvrsto povezan za tonalnu sintaksu koju bi tek tu i tamo malo obojao politonalnošću, ugledajući se tako, po svoj prilici, na toliko mu drage Francuze, osobito na Ravela. Pisao je melodije s ciljem, s nadom, slobodno recima, s bezazlenom pretpostavkom i uvjerenjem da bi mogle postati popularnima kao one iz *Travijate* ili *La Bohème*. »Zbog svega toga, kaže *Teodoro Celli*, bio je 'dječak' koji je živio izvan glazbenog svijeta koji ga je okruživao i koji mu se s velikom bukom htio nametnuti. Kako je to bilo moguće? Odgovor bi moglo dati poznavanje njegove glazbe i divljenje prema njoj, koje iz toga izlazi, i iz činjenice da je Rota bio autentični maestro za kojega umjetnost nije imala tajni. Ne može se njegovu »nevinost« poistovjetiti s diletantizmom; ili bolje, Rota je bio »diletant« u lijepom i časnom značenju tog pojma — u etimološkom značenju. Bio je glazbenik koji je želio darivati što je sam volio: radost i veselje. A ono što smo spomenuli »šizmu«, to ga nije opterećivalo. Lako je prelazio sa skladanja opere na balet, na *canzonettu*, spomenimo samo onu famoznu »*La pappa al pomodoro*« — ili na glazbu za film. Široka publika ga je upozнала najviše preko glazbe za sve Fellinijeve filmove, osobito *Gotovani*, *Kabirijske noći*, *8 h 30'* za Coppolin film *Kum* i Viscontijev *Gepard*. Dobio je čak i Oskara za glazbu u filmu *Kum*. To je bila ta njegova »*musica leggera*«. Ali mi znamo za drugačijeg *Nina Rotu*, autora opera, baleta, sakralne glazbe — tu je on isto tako bio onaj pravi, vrijedni, autentični i isto tako »nevin« i. Iz »*musica seria*« mogli bismo navesti tolike naslove, ali navedimo sada nekoliko osnovnih podataka iz njegova života.

Nino Rota rodio se 3. prosinca 1911. u Milanu. I on je bio na svoj način »čudo od djeteta«, naime, ne

navršivši pravo niti desetu godinu skladao je oratorij *Djetinjstvo sv. Ivana Krstitelja*. Učitelji kod sustavnog učenja glazbe bili su mu *Giacomo Orefice*, *Ildebrando Pizzetti* i *Alfredo Casella*. S osamnaest godina, 1929., diplomirao je iz kompozicije na konzervatoriju *Santa Cecilia* u Rimu. 1947. diplomirao je također i iz književnosti. Godine 1939. sudjelovao je u natječaju za katedru harmonije i kontrapunkta na konzervatoriju »*Niccolo Piccini*« u Bariju. Na konkursu je pobijedio i onda se zastalno preselio u Bari, sve do smrti. Od 1950. bio je direktor istoga konzervatorija. Imao je vrlo zanimljivih i zamamljivih ponuda da se preseli u Ameriku, no on je preferirao Bari; plodni i tihi rad. Svu dobit spomenutog Oskara i još nekih drugih nagrada poklonio je konzervatoriju čiji je bio profesor i direktor. Njegova glazbena produkcija sadrži skladbe najrazličitijeg žanra: skladbe za komorne orkestre i orkestre najrazličitijeg tipa, scensku glazbu, sakralnu, opere i operete. Evo nekoliko naslova njegovih najpoznatijih djela od kojih su neka postala vrlo popularnim i osvojila mnoge svjetske pozornice: osim spomenutog oratorija iz dječake dobi tu su još oratoriji *Mysterium* (1962.) i *Messa in onore B. M. V.*, koju je 1976. izveo zbor Papinskog Instituta u Rimu; tom je zgodom Rota proveo ugodno dopodne sa studentima i bio nazočan na izvedbi; *La rappresentazione di Adamo ed Eva*. Od opera spomenimo: *Siromašni princ* (1926.), *Ariodante* (1942.), *Torquemada* (1943.), radio-opera *Dvoje bojažljivih* (1950.), remek-djelo opera *Slamnati šejir firentinski* »znak velikog znanja i kulture« (1955.), *Aladin i magična svjetiljka*, *Cudesni posjet* i najnovija *Napoli milionaria* koju je skladao na libreto kojega je prema svojoj vrlo poznatoj istoimenoj komediji napravio *Eduardo de Filippo*; više djela simfonijskog karaktera i kantatu punu autentičnog humora *Roma Capomuni*. Spomenimo barem neke filmove i televizijske serije za koje je Rota napisao glazbu: *Kum*, *Roko i njegova braća*, *Gepard*, *Popularni vlak*, *Orkestralna proba*, *Gotovani*, *Kabirijske noći* — u svemu, glazbu za više od stotinu filmova. Kada mu je je na rimskoj klinici *Fellini* mrtvome došao iskazati posljednju počast kažu, koji su se tu našli, da je bio do suza ganut; znao je, naime, da velik dio svoga uspjeha i slave treba zahvaliti ovome dobrom suradniku i uvijek iskrenom prijatelju, čiju će prazninu sada teško osjećati. Rota je bio artist-humorist. Možda je to ključna definicija za njega. Nasuprot sumornosti i nekakvoj depresiji tolikih, inače velikih glazbenika, njegovih suvremenika, koji su bili toliko zauzeti u pronalaženju novih izražaja, novog *linguaggia*, još prije nego su i počeli pisati samu glazbu, *Nino* je prolazio sa svojom »nevinnošću« koja nije bila i nehotična i nesvjesna, i okretao se oko sebe smješkajući se. Napisao je negdje *Joyce*: »Povijest je san-mora iz kojega nastojim izaći, probuditi se«. Rota se nije želio probuditi. Živio je sanjarski. Sanjao je tradicionalnu glazbu, onu tonalnu. Sanjao ju je i onda zapisivao. Glazbenicima iz »oluje promjena« kao da je htio reći svojim notama: »Zar ste uistinu sigurni da glazba mora izvirati iz tjeskobe? Zar ste uistinu sigurni da je svijet tonalnog posve prošao? On je sam pokazao da glazba može biti vrijedna, živa i svjež a da ne mora biti nikakva avangarda i da je nikakvo teoretiziranje ne može baš tako lako najprije otuditi uhu i srcu današnjeg čovjeka a onda je i pokopati.

Dobrom poznavatelju *Rotine* glazbe, njegovih melodija i harmonija, biva jasno da se ova »nevinost« njegove glazbe, koju smo toliko spominjali, krije u svojstvenom mu humoru, humorizmu. To je *Rotin* način izražavanja pa i najdubljih dramskih zapleta.

Strana mu je bila tjeskoba i lakovjerni humor. Njegov humor i u tjeskobi vodi prema malim radostima i preko njih velikoj Radosti. Eto tako, Rota je bio i ostao »dječak — fanciullo«, ali ne samo po tome što je bio neženja, nego po »bezazlenosti i nevinosti« kojom je pristupao životu i crtao ga u svojim djelima svojim notama.

Petar Zdravko BLAJIĆ